

BUREAU CRIMINALITEITS
PREVENTIE ■

ONDERZOEK ONDER
JONGEREN
IN ROOSENDAAL
DEEL 3:
SAMENVATTING
EN AANBEVELINGEN

Bureau Criminaliteitspreventie
J.E. Bruinink en A.G. van Dijk
Amsterdam, 9 januari 1990

INHOUDSOPGAVE

	Pagina:
1 Inleiding	1
2 Samenvatting deel 1	2
2.1 Samenstelling onderzoekspopulatie	2
2.2 Belangrijkste onderzoeksresultaten	2
3 Samenvatting deel 2	4
3.1 Samenstelling onderzoekspopulatie	4
3.2 Belangrijkste onderzoeksresultaten	4
4 Vergelijking van de twee delen	7
5 Interviews met sleutelpersonen	9
6 Aanbevelingen	14

1 INLEIDING

Vanaf begin 1988 heeft in het kader van het onderzoek bestuurlijke preventie van criminaliteit een uitgebreid onderzoek onder Roosendaalse jongeren plaatsgevonden. De belangrijkste drie doelstellingen van dit onderzoek luiden als volgt:

- Een beeld schetsen van de mate waarin Roosendaalse jongeren ongewenst gedrag vertonen. Onder ongewenst gedrag wordt hier verstaan: het plegen van bepaalde vormen van criminaliteit, (overmatig) alcoholgebruik en drugsgebruik.
- Een beeld schetsen van de problemen die Roosendaalse jongeren ondervinden op het gebied van scholing en werk en van de wensen die zij hebben op het gebied van vrije-tijds besteding.
- Het bieden van aanknopingspunten voor een jeugdbeleid waarmee de positie van jongeren verbeterd en jeugdcriminaliteit verminderd kan worden.

Het onderzoek is in drie delen gesplitst.

Het eerste deel bestond uit interviews met 78 jongeren, waarvan op voorhand verwacht werd dat een belangrijk deel van deze jongeren tot een probleemgroep behoorde. Deze interviews zijn begin 1988 gehouden. Over dit deel van het onderzoek is gerapporteerd in 'Onderzoek onder jongeren in Roosendaal Deel 1: Interviews met jongeren'. Vanzelfsprekend is het beeld wat uit dit onderdeel niet representatief voor de Roosendaalse jeugd in zijn totaliteit.

Het tweede deel bestond dan ook uit een schriftelijk enquête onder een aselechte steekproef om Roosendaalse jongeren, die voorjaar 1989 gehouden is. De resultaten van dit onderdeel zijn beschreven in de rapportage 'Onderzoek onder jongeren in Roosendaal Deel 2: Algemeen beeld'.

Het voorliggende rapport vormt het derde en laatste deel van het onderzoek. In dit laatste deel van de trilogie worden de belangrijkste resultaten uit de twee eerste delen samengevat (hoofdstuk 2 en 3) en met elkaar vergeleken (hoofdstuk 4). Tevens zijn najaar 1989 interviews met een aantal sleutelpersonen van gemeente en politie gehouden. Deze interviews zijn enerzijds gebruikt om na te gaan of bepaalde uitkomsten uit de eerste twee delen van het onderzoek in overeenstemming zijn met het beeld dat de sleutelpersonen hebben; anderzijds is geïnformeerd naar het beleid dat op een aantal voor jongeren relevante terreinen in de gemeente Roosendaal wordt gevoerd. De resultaten van deze interviews zijn weergegeven in hoofdstuk 5. Het derde deel wordt in hoofdstuk 6 afgesloten met aanbevelingen.

2 SAMENVATTING DEEL 1

2.1 Samenstelling onderzoekspopulatie

In het eerste onderzoek zijn 78 jongeren (72 jongens en 6 meisjes) geïnterviewd. De selectie van deze jongeren (onder meer via de reclassering en bepaalde jongerencentra) is er op gericht geweest om een groep te krijgen, die met bepaalde problemen op het gebied van school en werk te maken heeft en die tevens bepaalde problemen (criminaliteit) veroorzaakt.

De leeftijdsopbouw van deze groep ziet er als volgt uit:

jonger dan 16	: 6 jongeren
16 - 19 jaar	: 28 jongeren
20 - 23 jaar	: 32 jongeren
ouder dan 24 jaar	: 12 jongeren

De meerderheid (58) van de jongeren is van Nederlandse afkomst; de overige jongeren (20) zijn van Marokkaanse afkomst. Precies eenderde deel (26) van de jongeren zit nog op school; een iets kleiner deel (21) werkt en een iets groter deel is werkloos (31). De meerderheid van de werkloze jongeren heeft geen afgemaakte schoolopleiding. Dit geldt voor Marokkaanse werkloze jongeren nog sterker dan voor de Nederlandse werkloze jongeren.

2.2 Belangrijkste onderzoeksresultaten

Criminaliteit

- Een groot deel van de geïnterviewde jongeren (84%) heeft één of meerdere vormen van criminaliteit gepleegd.
- De scholieren plegen - met uitzondering van vandalisme - minder strafbare feiten dan werkloze en werkende jongeren.
- Het plegen van criminaliteit hangt samen met het gebruik van alcohol en drugs:
 - . De drempelverlagende werking van alcohol doet zich vooral gelden bij vandalisme en vechtpartijen.
 - . Het gebruik van alcohol en drugs kost geld. Vooral voor werkloze jongeren geldt dat het plegen van vermogenscriminaliteit een (aanvullende) bron van inkomsten is om drank en/of drugs te financieren.

Gebruik van alcohol en drugs

- Het drinken neemt een centrale functie in bij het uitgaan, het is voor veel geïnterviewde jongeren een vast patroon om (zeer) veel te drinken.
- Er blijkt een verschil in drinkgedrag naar sociaal economische status: scholieren drinken minder vaak alcohol dan werkende - of werkloze jongeren. Bij deze laatste groep lijkt het alcoholprobleem het grootst: eenderde van de geïnterviewde werkloze jongeren drinkt niet alleen veel maar ook vaak.

- Ongeveer de helft van de onderzoekspopulatie gebruikt wel eens soft-drugs: van de groep soft-drugs-gebruikers is weer ongeveer de helft regelmatig gebruiker (meer dan 5 keer in de afgelopen twee maanden).
- Het gebruik van soft-drugs blijkt voor Nederlandse jongeren (nog) vrij sterk met een taboesfeer omgegeven te zijn.

Vrijetijdsbesteding

- Over het algemeen vindt de helft van de jongeren dat er voldoende vrijetijdsvoorzieningen zijn, de andere helft vindt dit onvoldoende.
- Kijken we naar sociaal economisch status, dan zijn het vooral de werkloze jongeren die niet deelnemen aan geïnstitutionaliseerde vormen van vrijetijdsbesteding. De lidmaatschappen van (sport)verenigingen zijn voor hen vaak te duur en/of discipline om geregelde activiteiten op te brengen ontbreekt. Daar komt nog bij dat vooral de werkloze jongeren niet weten hoe ze door de week hun tijd moeten doorbrengen.
- De buurthuizen hebben voor de jongeren in hoofdzaak een ontmoetingsfunctie. Zij vinden dat er in deze gelegenheden meer activiteiten ontplooid zouden moeten worden.
- Over de sluitingstijden van discotheken zijn de meningen verdeeld: de helft vindt dat de disco's in Roosendaal te vroeg sluit, maar ook een belangrijk deel van de geïnterviewden is tegen het verleggen van de sluitingstijden: ze vrezen (nog) meer rotzooi.

School, werk en werkloosheid

- Tweederde van de scholieren, die volledig dagonderwijs volgen, is wel eens van schooltype veranderd. De helft is wel eens blijven zitten.
- De helft van de ondervraagde jongeren spijbelt wel eens zonder dat de ouders ervan af weten.
- De werkende jongeren zijn over het algemeen tevreden over de aard van hun werk; over de betaling zijn ze wat minder tevreden.
- Er zijn 18 jongeren zonder werk geïnterviewd. De meeste van hen hebben wel ooit gewerkt en de meeste denken ook wel weer op korte termijn werk te vinden. Voor jongeren zonder diploma ligt dat echter moeilijker dan voor jongeren met diploma.
Er zijn 5 jongeren die al langer dan 1,5 jaar werkloos zijn, twee van hen zijn al geruime tijd harddrug gebruiker en zijn al meer dan 4 jaar werkloos.
- Bijbaantjes worden vooral door scholieren en werkende jongeren vervuld. Voor de werkloze jongeren is de kans op (tijdelijke) baantjes gering. De wachttijdenregeling bij het aanvragen van een uitkering vormt een drempel om tijdelijk aan het werk te gaan.

3 SAMENVATTING DEEL 2

3.1 Samenstelling onderzoekspopulatie

Bij het tweede onderzoek is getracht de onderzoekspopulatie zo samengesteld te krijgen dat:

- de onderzoekspopulatie een goede afspiegeling vormt van de totale Roosendaalse jeugd van 15 tot en met 21 jaar;
- afzonderlijke uitspraken mogelijk zijn over schoolgaande jongeren, werkende jongeren en werkloze jongeren.

In totaal zijn in de maanden mei en juni 480 vragenlijsten verzonden naar Roosendaalse jongeren; daarvan kwamen er 229 retour.

De belangrijkste kenmerken van de onderzoekspopulatie in relatie tot de totale Roosendaalse jeugd van 15 tot en met 21 zien er als volgt uit:

- Meisjes zijn iets oververtegenwoordigd.
- De oudere leeftijdsgroepen (20 en 21 jaar) zijn duidelijk ondervertegenwoordigd.
- De oververtegenwoordiging van de jongere leeftijdsgroepen brengt met zich mee dat scholieren eveneens oververtegenwoordigd zijn en werkende jongeren en werkloze jongeren ondervertegenwoordigd.

Het absolute aantal werkloze jongeren (17) binnen de onderzoekspopulatie is bovendien te gering om over deze groep betrouwbare uitspraken te kunnen doen.

3.2 Belangrijkste onderzoeksresultaten

Criminaliteit

- In totaal heeft 39% van de onderzochte groep jongeren één of meerdere vormen van criminaliteit gepleegd. Met uitzondering van het delict winkeldiefstal heeft de meerderheid van de delicten het afgelopen half jaar plaatsgevonden.
- Voor alle delicten geldt dat het percentage jongens hoger ligt dan meisjes. Het verschil is het kleinst bij winkeldiefstal.
- De werkende jongeren plegen zowel de meeste vechtpartijen/vernielingen als vermogensdelicten.
- Het plegen van criminaliteit hangt samen met spijbelen, frequentie van uitgaan en mate van alcoholgebruik.
- Vechtpartijen vinden zowel voor als na sluitingstijd van de uitgaansgelegenheden (ongeveer 2 uur) plaats. Vernielingen vinden vooral plaats na sluitingstijd.
- Slachtofferschap (van vernieling en/of fietsdiefstal) hangt samen met het plegen van (dezelfde) delicten.

Dit beeld komt sterk overeen met het beeld dat uit ander onderzoek naar criminaliteit onder jongeren naar voren komt (b.v. V. Dijk en Steinmetz, 1982). Jongeren die risicogedrag (uitgaan, alcoholgebruik) vertonen lopen meer risico slachtoffer te worden van criminaliteit en plegen zelf ook vaker criminaliteit.

Gebruik van alcohol en drugs

- Driekwart van de jongeren gebruikt nooit of minder dan één keer per week alcohol: 34% drinkt nooit en 41% minder dan één keer per week alcohol. Een niet onaanzienlijke groep (21%) drinkt tussen de één en drie keer per week en 5% drinkt vaker dan drie keer per week alcohol. Het percentage jongens en meisjes dat nooit alcohol drinkt is nagenoeg gelijk. Jongens drinken wel vaker en meer alcohol dan meisjes. Door 8% van de jongeren wordt op een avond meer dan 10 glazen alcoholhoudende drank gedronken.
- Er blijkt een verschil te zijn in drinkgedrag naar sociaal economische status: scholieren drinken minder vaak alcohol dan werkloze of werkende jongeren. Scholieren die spijbelen drinken overigens vaker alcohol dan scholieren die niet spijbelen. Het alcoholgebruik bij werkende jongeren ligt het hoogst: één op de tien werkende jongeren drinkt meer dan drie keer per week alcohol. Tevens drinken werkende jongeren meer glazen alcohol op een avond dan werkloze en schoolgaande jongeren.
- Door 3% van de jongeren wordt wel eens soft-drugs gebruikt. Geen van de ondervraagde jongeren gebruikt harddrugs.

Vrije tijdsbesteding

- Eénvierde van de jongeren vindt dat er door de week te weinig mogelijkheden zijn om de vrije tijd door te brengen, terwijl meer dan de helft het aantal uitgaansgelegenheden in Roosendaal onvoldoende vindt.
- Een buurt of clubhuis wordt door de jongeren maar matig bezocht, vooral werkloze jongeren komen er nauwelijks. Dit heeft voornamelijk te maken met (voor-)oordelen als "het is niets voor mij" of "het trekt me niet aan". Jongeren die er vroeger nog wel kwamen maar tegenwoordig niet meer, vinden voornamelijk dat er te weinig te doen is.
- Uitbreiding van de recreatieve voorzieningen zou volgens veel jongeren kunnen geschieden met een leuk jongerencentrum waar plaats moet zijn voor activiteiten als disco-avonden, binnenspelen, dagtrips/excursies en creatieve cursussen. Het aantal uitgaansgelegenheden zou volgens de jongeren uitgebreid kunnen worden met minstens één goed georganiseerde (lees vecht-vrije) discotheek.

School, werk en werkloosheid

- Eénvierde van de scholieren is wel eens van schooltype veranderd en bijna de helft van het aantal scholieren is één of twee keer blijven zitten.
- Ruim 40% van de Roosendaalse scholieren vindt het (heel) leuk op school; iets minder dan de helft ervaart de school als wisselend en 10% heeft een duidelijk negatief oordeel. Opvallend is dat scholieren in het beroepsonderwijs een positiever oordeel hebben dan scholieren in het algemeen vormend onderwijs.

Met name leerlingen van de MAVO hebben een duidelijk minder positief oordeel: slechts 14% vindt de school (heel) leuk.

- Door 22% van de onderzochte groep jongeren wordt of is wel eens gespijbeld. Leerlingen van MAVO en VWO spijbelen het minst, die van MBO en HBO het meest. Werkende en werkloze jongeren hebben in het verleden meer gespijbeld dan de schoolgaande jeugd tegenwoordig doet. Het spijbelen blijkt samen te hangen met de houding ten opzichte van school: hoe vervelender men het vindt op school, hoe vaker men spijbelt.
- De meeste Roosendaalse scholieren zien redelijke tot goede kansen voor zichzelf op de arbeidsmarkt. Leerlingen van het HBO zien de toekomst wat dit betreft het zonnigst; leerlingen van LBO en MAVO het somberst.
- De jongeren die van school komen, hebben voor het merendeel, ongeacht hun opleiding, binnen een half jaar de eerste betrekking gevonden. Daarna is meer dan de helft één of meer keer van werkkring veranderd. Jongeren met een LBO of MAVO-opleiding zijn duidelijk minder "honkvast" dan jongeren met een MBO-opleiding.
- De eerste betrekking wordt vooral via familie of vrienden en het uitzendbureau verkregen, en in mindere mate via het arbeidsbureau. Het zijn vooral meisjes die via het arbeidsbureau aan hun eerste baan zijn gekomen. Voorts blijkt dat jongeren met een MAVO-opleiding vaker via uitzendbureau of arbeidsbureau een baan vinden en jongeren met een beroepsopleiding vaker via vrienden en familie of het reageren op advertenties en het schrijven van open sollicitaties aan de slag komen. Opvallend is dat hoe leuker men het op school heeft gevonden, hoe vaker men heeft gesolliciteerd en hoe sneller men aan een baan is gekomen. Jongeren met een LBO of MAVO-opleiding zijn duidelijk minder "honkvast" dan jongeren met een MBO-opleiding.
- De werkende jongeren zijn over het algemeen tevreden met hun huidige werk. Dit geldt het sterkst voor jongeren met een MAVO-opleiding en het minst sterk voor jongeren met een LBO-opleiding. Een tamelijk groot deel (iets meer dan een kwart) van de jongeren (evenveel jongens als meisjes) werkt in de detailhandel. Verder hebben jongens vooral werk in de industrie, bouwvak en landbouw, terwijl meisjes vooral op kantoor en in verzorging/verpleging te vinden zijn. Werkende jongeren die het wisselend of niet naar hun zin hebben op het werk, drinken vaker alcohol en plegen ook vaker criminaliteit in vergelijking met degenen die hun werk wel plezierig vinden. Jongeren die vroeger op school spijbelden zijn vaker ontevreden over hun werk.
- Van de werkloze jongeren is bijna de helft langer dan zes maanden werkloos. Overigens zijn dat bijna allemaal meisjes.
- Er worden door de jongeren zonder werk weinig cursussen gevolgd. Tevens zijn de diverse werkgelegenheidsprojecten slecht bekend bij deze groep jongeren.
- Van de 8 werkloze jongeren die nooit gewerkt hebben blijkt de helft een MBO-opleiding gevolgd te hebben. Dit en het feit dat veel werkende MBO-ers naast hun werk nog actief zijn in het volgen van cursussen doet vermoeden dat een MBO-opleiding wringt met de eisen die de arbeidsmarkt stelt.

4 Vergelijking van de twee delen

Verschillen

Er bestaat een groot verschil in de wijze waarop de jongeren voor beide onderzoeken zijn geselecteerd. In het eerste onderzoek is een groep jongeren geselecteerd, waarvan op voorhand verwacht mocht worden dat een groot deel van hen problemen (in de binnenstad) veroorzaakt. In het tweede onderzoek zijn de jongeren door middel van een aselechte streekproef geselecteerd. De volgende verschillen hangen voor een belangrijk deel samen met dit verschil in wijze van selectie.

- De jongeren uit het eerste onderzoek plegen veel vaker een of meer vormen van criminaliteit dan de jongeren uit het tweede onderzoek. Een opmerkelijk verschil is verder dat de werkloze jongeren in het eerste onderzoek de meeste delicten plegen (zowel vernielingen/vechtpartijen als vermogensdelicten), terwijl in het tweede onderzoek de werkloze jongeren juist het minst delinquent gedrag vertonen.
- Een verschil in het gebruik van alcohol en drugs is dat de jongeren uit het eerste onderzoek niet alleen vaker, maar ook veel meer alcohol drinken, met de werkloze jongeren op kop. Uit het tweede onderzoek blijkt dat het vooral de werkende jongeren zijn die vaak, maar niet zoveel, drinken. Het softdruggebruik is het hoogst onder jongeren uit het eerste onderzoek (44%). Het zijn voornamelijk weer de werkloze jongeren die zich met softdruggebruik inlaten.
- Ten aanzien van de vrije tijdsbesteding valt het op dat veel jongeren (voornamelijk werkloze jongeren) uit het eerste onderzoek een buurthuis bezoeken in vergelijking tot de jongeren (voornamelijk scholieren) uit het tweede onderzoek.
- Het aantal spijbelaars onder scholieren in het tweede onderzoek bedraagt 17%. In het eerste onderzoek ligt dit percentage drie maal zo hoog.

Zoals uit de verschillen blijkt, is het probleemgedrag onder de eerste groep jongeren veel groter dan onder de 'gemiddelde Roosendaalse jeugd'; hetgeen gelet op de wijze waarop de eerste groep jongeren geselecteerd is ook logisch is.

Tenslotte kan met enige voorzichtigheid worden geconstateerd dat het algemene beeld van de Roosendaalse jeugd dat met het tweede onderzoek is geschetst wat aan de positieve kant is. Het is immers niet ondenkbaar dat er bij het tweede onderzoek sprake is geweest van een selectieve response: probleemjongeren hebben de vragenlijst verhoudingsgewijs minder vaak ingevuld en opgestuurd dan door andere jongeren.

Overeenkomsten

Ten aanzien van de criminaliteit komt uit beide onderzoeken naar voren dat het plegen van delicten samenhangt met het gebruik van alcohol. Tevens blijkt delinquent gedrag samen te hangen met spijbelen en leeftijd (delinquent gedrag neemt toe naarmate men ouder is (tot ± 20 jaar)).

Wat betreft het gebruik van alcohol blijken de scholieren minder vaak (en veel) alcohol te drinken in vergelijking tot de werkende en werkloze jeugd.

Over de **vrije tijdsbesteding** zijn de jongeren uit beide onderzoeken het op een aantal punten eens. De activiteiten die buurthuizen ontwikkelen zijn volgens hen ontoereikend. Een groter en breder scala aan activiteiten zou ontplooid moeten worden. Daarnaast is er een roep om uitbreiding van de recreatieve voorzieningen: tenminste één (goed georganiseerde) discotheek extra en een leuk jongerencentrum.

Tenslotte school, werk en werkloosheid.

Uit beide onderzoeken blijkt dat de helft van het aantal scholieren één of twee keer is blijven zitten. Voorts blijken werkende jongeren over het algemeen tevreden te zijn met het werk.

Op grond van de soortgelijke verbanden die er bestaan tussen probleemgedragingen in de beide onderzoeken, met name wat betreft het plegen van criminaliteit in relatie tot spijbelen en alcohol- en drugsgebruik, mag verondersteld worden dat in het onderzoek onder de 'gemiddelde Roosendaalse jeugd' een risico-groep valt aan te wijzen die 'af zou kunnen glijden' naar de probleemgroep uit het eerste onderzoek. Deze risicogroep wordt dan voornamelijk gevormd door:

- scholieren die (regelmatig) spijbelen en een hekel aan school hebben;
- jongeren (zowel scholieren, werkenden als werkzoekenden) die vaak, maar ook veel drinken. Gezien de relatief grote groep werkende jongeren die vaak drinkt, heeft deze groep jongeren de hoogste prioriteit.

Deze risicogroep bestaat uit ongeveer 4% van alle geïnterviewde jongeren; omgerekend naar heel Roosendaal komt dat neer op ongeveer 250 jongeren.

Dit gegeven sluit redelijk aan bij een schatting van de omvang van de probleemgroep, die in het RIPO-rapport (Stichting Container, maart 1989) wordt gegeven. Deze schatting komt uit op 300 tot 600 probleemjongeren.

5 INTERVIEWS MET SLEUTELPERSONEN

Inleiding

Najaar 1989 zijn de volgende sleutelpersonen geïnterviewd:

- een aantal leden van de drie verschillende wijkteams van de gemeentepolitie Roosendaal;
- twee medewerkers van de gemeente, die de uitvoering van het jeugdwerk-garantieplan tot taak hebben;
- een medewerker van de Afdeling Onderwijs van de gemeente;
- de coördinator minderhedenbeleid van de gemeente.

De resultaten van deze interviews worden onder drie kopjes besproken.

Ervaringen van de wijkteams

Het zijn voornamelijk het lastig vallen van mensen, vechtpartijen en bedreiging waarmee de leden van het wijkteam in het kader van het handhaven van de openbare orde worden geconfronteerd.

Delicten als fietsdiefstal, auto-inbraak, vandalisme en winkeldiefstal komen natuurlijk ook voor, maar daar wordt de politie over het algemeen pas ingeschakeld als het strafbare feit gepleegd is.

De openbare orde problemen doen zich hoofdzakelijk voor in het centrum. Buiten het centrum zorgen jongeren voor weinig problemen. Alleen in de zomer klagen bewoners in de woonwijken nogal eens over overlast door jongeren.

Volgens de leden van de wijkteams wordt een groot deel van de openbare orde problemen in het centrum veroorzaakt door zo'n 100 jongeren in de leeftijdscategorie tot 25 jaar¹. Deze groep bestaat uit een harde kern van zo'n 20 à 30 jongeren. De rest kan gezien worden als meeloper. Binnen de totale groep zijn de tweede generatie etnische minderheden, en dan met name de Marokkaanse jongeren, nadrukkelijk vertegenwoordigd. Tevens bevinden zich in deze groep veel drugsverslaafden én, in toenemende mate gokverslaafden. Qua omvang en structuur is de groep jongeren die voor problemen zorgt de laatste jaren redelijk gelijk gebleven.

De meeste delicten vinden plaats op de vrijdagavond, die zowel koopavond als uitgaansavond is. De zaterdagavond/nacht is in verhouding tot de vrijdagavond weer rustiger. Duidelijk is dat als er wat gebeurt, dit voornamelijk plaatsvindt na sluitingstijd van de cafe's, dus tussen 2 en 3 uur.

Overigens bestaat de indruk dat de vechtpartijen de laatste jaren in frequentie zijn afgenomen. Dit wordt onder meer toegeschreven aan de volgende factoren:

¹ Hierbij kan worden aangetekend dat een deel van deze groep waarschijnlijk voor ons eerste onderzoek is geselecteerd.

- Toenemende concentratie van uitgaansgelegenheden waar Marokkaanse jongeren uitgaan in een bepaald deel van het centrum, waardoor de kans op confrontaties tussen Nederlandse en Marokkaanse jongeren minder is geworden.
- De werkwijze van de politie, die er toe leidt dat ze de jongeren kennen die problemen kunnen veroorzaken. Dit doorbreken van de anonimiteit verhoogt voor de jongeren de drempel voor het uithalen van rottigheid.

Geld en geldingsdrang worden door de politie als belangrijkste redenen gezien voor het plegen van criminaliteit. Overmatig alcoholgebruik speelt ook mee, maar wordt niet als hoofdoorzaak gezien. Overigens drinken de jongeren niet meer of minder alcohol dan enkele jaren geleden.

Onderwijsproblemen in Roosendaal

Op het gebied van onderwijs speelt in Roosendaal een aantal problemen, die voornamelijk te maken hebben met het plaatsen van etnische minderheden binnen het bestaande schoolstelsel. De gemeente Roosendaal maakt voor de groep anderstaligen onderscheid tussen instromers en neveninstromers. Instromers zijn kinderen uit minderheden die in Roosendaal geboren zijn en onderaan de onderwijsladder beginnen. Deze instroming geeft weinig problemen. Neveninstromers zijn kinderen uit minderheden die op latere leeftijd Roosendaal binnenkomen en zodoende op een hogere trede van de onderwijsladder moeten beginnen. Het is juist deze stap die moeilijk bij het voortgezet onderwijs te overbruggen valt, zowel voor de leerlingen als de scholen zelf. Voornaamste probleem hierbij is de vraag waar deze groep te plaatsen gezien het gebrek aan vooropleiding en Nederlandse taalbeheersing. Een bijkomend probleem hierbij wordt gevormd door scholen met een aangepast toelatingsbeleid voor etnische minderheden en die als reactie daarop hun autochtone leerlingen zien wegtrekken naar zogenaamde "witte scholen".

Een volgend probleem is vroegtijdige schooluitval en structureel spijbelen. Gezien het teruglopend aantal leerlingen worden deze verschijnselen door scholen vaak binnenshuis gehouden. Vooral van MAVO/HAVO en VWO-scholen zijn in vergelijking met LBO-scholen weinig meldingen afkomstig. Uit het (tweede) onderzoek onder jongeren blijkt echter dat bijvoorbeeld leerlingen van het LBO minder vaak spijbelen dan leerlingen van de HAVO.

Een eerste aanzet om de problematiek van schooluitval en structureel spijbelen aan te pakken is de oprichting van de WUL (Werkgroep Uitvallende Leerlingen) in oktober 1988. De WUL, bestaande uit een leerplechtambtenaar van de afdeling Onderwijs, een jeugdarts, een schoolpsycholoog en een regionaal consulent van het leerlingwezen, heeft als algemene taak een preventief beleid (zorgen dat jongeren met problemen op school niet uit de onderwijsboot vallen) en indien nodig een curatief beleid (jongeren die niet op school zijn te handhaven, begeleiden zodat zij zelfstandig hun levensweg gehalte en gestalte kunnen geven).

Uitgangspunt bij de werkwijze van de WUL is dat er een goede vertrouwensrelatie met de scholen bestaat.

Momenteel zijn er zo'n 50 jongeren waar de WUL zich actief mee bezig houdt.

Wanneer de WUL zelf geen oplossing kan vinden voor de problemen op de school of in het gezin, volgt meestal een doorverwijzing naar het hulpverleningscircuit. Als gevolg van de negatieve selectie blijkt bij het verlaten van het laagste schooltype slechts een plaatsing op een randgroepjongerenproject of vorminginstituut (zoals de Levensschool) haalbaar. En hierin schuilt het volgende probleem. Aangezien dan een programma wordt aangeboden wat in verhouding weinig aandacht besteedt aan beroepsgeleiding (in tegenstelling tot de Streekschool Leerlingenwezen of het KMB0), is het voor de zeer vroegtijdige schoolverlaters moeilijk een (passende) baan met vooruitzichten te vinden, met als risico langdurige werkloosheid. Overigens is de dichtstbijzijnde Streekschool in Bergen op Zoom gevestigd, waardoor een reisdrempel wordt opgeworpen.

Een ander probleem bij het zoeken van oplossingen voor leerlingen die op hun school opvoedings- en gedragsproblemen hebben is het ontbreken van een ZMOK-school in Roosendaal.

Samenvattend kan worden gesteld dat zich in het Roosendaalse onderwijsveld enkele structurele problemen voordoen:

- Het ontbreken van aangepast voortgezet onderwijs voor neveninstromers, waardoor de kans op schooluitval onder buitenlandse jongeren aanzienlijk wordt vergroot.
- Het ontstaan van "witte scholen" en "zwarte scholen" mede als gevolg van verschillen in toelatingsbeleid tussen scholen.
- Het in de gemeente ontbreken van bepaalde onderwijsinstellingen (ZMOK en part-time beroepsopleiding) waardoor het onderwijsaanbod niet aansluit bij de behoeften van bepaalde groepen jongeren, die toch al geen sterke positie innemen op de onderwijsladder, en waarvoor reisafstanden belemmerend werken.

Werkgelegenheid

Jeugdwerkloosheid doet zich (ook in Roosendaal) op vrij grote schaal voor. Van de 9025 jongeren van 15 tot en met 24 jaar² zijn er 818 werkloos. Dit komt neer op 9%.

Van deze 818 jongeren zijn er 265 (32%) langer dan een jaar werkloos.

De verdeling naar opleidingsniveau van de werkloze jongeren ziet er als volgt uit.

² Gegevens voor werkloze jongeren van 15 tot en met 21 waren niet apart beschikbaar via het computerbestand van het GAB.

Tabel 1: Opleidingsniveau werkloze jongeren

Opleiding	korter dan 1 jr. werkls.		1 tot 3 jaar werkloos		langer dan 3 jr. werkls.		totaal	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%
zonder dipl. voortg.ondw.	179	32	107	49	32	70	318	39
met MAVO of LBO diploma	191	35	86	39	12	26	289	35
met HAVO of MBO diploma	153	28	24	11	2	4	179	22
met HBO diploma	23	4	2	1	0	0	25	3
met Univer- sitaire opl.	7	1	0	0	0	0	7	1
Totaal	553	100	219	100	46	100	818	100

Uit de tabel blijkt overduidelijk dat met name de jongeren zonder diploma slechte kansen hebben op de arbeidsmarkt: zij zijn vooral sterk oververtegenwoordigd binnen de categorieën 1 tot 3 jaar werkloos en langer dan drie jaar werkloos.

Ook het beeld voor werkloze MAVO/LBO-scholieren is somber, zij het minder triest dan werklozen zonder diploma. De jongeren met een dergelijk diploma komen op wat langere termijn immers beter aan de bak dan de jongeren zonder diploma.

Helaas konden de categorieën MAVO/LBO en HAVO/MBO niet verder worden uitgesplitst. Op basis van het tweede onderzoek onder jongeren bestaat immers de indruk dat van de jongeren met een afgeronde opleiding met name jongeren met MAVO en MBO-diploma moeite hebben met het vinden van aansluiting op de arbeidsmarkt.

Er zijn in Roosendaal - net als elders in den lande - verschillende initiatieven om de jeugdwerkloosheid te bestrijden. Het betreft:

- het JOB (jeugdonthoofbanen)
- de WEP (werkervaringsplaatsen)
- het JWG (jeugdwerkgarantieplan)

Het JOB is bedoeld voor jongeren tussen de 18 en 25 jaar die twee jaar of langer bij het arbeidsbureau staan ingeschreven. Via het JOB-plan mag men maximaal 12 maanden bij één of meerdere werkgevers (in de profit-sector) werken op basis van tenminste 20 uur. Het werk gebeurt op uitzendbasis en de werkgever die een JOB-kracht inhuurt, ontvangt 33% subsidie op de loonkosten. In het JOB-plan wordt nauw samengewerkt door het GAB en het uitzendbureau START. Momenteel zijn er ongeveer 100 jongeren via het JOB aan het werk.

De WEP komt sterk overeen met het JOB, alleen kent het geen leeftijdslimiet. In de praktijk komt het er op neer dat jongeren tot 25 jaar meestal kiezen voor of worden doorverwezen naar het JOB of het JWG.

Hierdoor zijn het voornamelijk ouderen (gemiddelde leeftijd $\pm$ 35 jaar) die bij het WEP staan ingeschreven. Momenteel zijn dat er 68.

Het JWG is voor werkloze jongeren het meest aantrekkelijk. In principe komen alle jongeren (met of zonder diploma) in aanmerking voor het JWG, mits zij wel jonger zijn dan 21 jaar en ongeveer een half jaar bij het GAB als werkzoekend staan ingeschreven. Het JWG verzorgt tijdelijke banen van 19 uur per week voor een periode van een half jaar, waarna verlenging of overplaatsing mogelijk is (tot maximaal 2 jaar). De banen liggen bij de overheid, semi-overheid en andere werkgevers in de collectieve sector en hebben tot doel jongeren werkervaring op te laten doen, zodat de kans op het vinden van een vaste baan groter wordt. De gewerkte uren worden betaald op basis van het minimumloon. De contacten met Roosendaalse instellingen zijn goed. Er zijn meer vacatures beschikbaar dan er ingevuld kunnen worden.

De begeleiding van de jongeren vanuit het JWG is vrij intensief: elke twee weken is er persoonlijk contact met de jongeren, worden zij gestimuleerd tot het volgen van cursussen en het schrijven van sollicitatiebrieven en worden ontwikkelingen bijgehouden middels een trajectboek. Er wordt door het JWG niet bemiddeld in het vinden van een vaste baan.

Sinds de invoering van het JWG op 1 juli 1988 hebben 78 jongeren de weg naar het JWG gevonden. Momenteel zijn daarvan nog 44 jongeren werkzaam en 21 hebben reeds een vaste baan gevonden.

Binnen het tweede onderzoek onder jongeren is een aantal vragen opgenomen omtrent de werkgelegenheidsprojecten. Het blijkt dat de 17 werkloze jongeren slecht op de hoogte zijn van de diverse werkgelegenheidsprojecten. Van het jeugdwerkgarantieplan heeft slechts één jongere gehoord, van het JOB (Jeugd Ontplooiings Banen) vier en van werkervaringsplaatsen slechts twee. Alleen in het kader van de werkervaringsplaatsen is gesolliciteerd en wel door precies één werkzoekende³.

Dit beeld dat de Roosendaalse (werkloze) jongeren slecht op de hoogte zijn met de diverse werkgelegenheidsprojecten stemt overeen met de ervaringen van de medewerkers van het JWG: een deel van de werkloze jongeren wordt door hen niet bereikt. Overigens zal dit "vanzelf" veranderen als met ingang van 1 juli 1990 de wettelijke regeling inzake het Jeugdwerkgarantieplan wordt veranderd: jongeren onder de 21 die werkloos zijn, worden verplicht zich aan te melden voor het JWG. Dit zal grote consequenties hebben. Volgens de medewerkers van het JWG bestaat het huidige klantenbestand uit "lieverdjes"; de verwachting is dat na 1 juli zich ook een veel lastiger te motiveren groep zal aandienen.

³ Deze persoon heeft inderdaad een baan gekregen, maar is na de vastgestelde periode van een half jaar ontslagen omdat volgens zeggen "de werkgever meer geïnteresseerd was in de subsidie dan in mij".

6 AANBEVELINGEN

De aanbevelingen zijn - op basis van de vergelijking tussen de beide onderzoeken onder jongeren - onderverdeeld naar drie categorieën:

- aanbevelingen ten aanzien van risicogroep jongeren;
- aanbevelingen ten aanzien van probleemgroep jongeren;
- generale aanbevelingen.

Daarbij dient wel opgemerkt te worden dat de impact van de aanbevelingen per categorie ook van invloed kan zijn op de andere categorieën.

Bij deze aanbevelingen gaat het uitdrukkelijk niet alleen om preventie van criminaliteit maar ook om te voorkomen dat jongeren op terreinen als school en werk buiten de boot vallen.

Vanzelfsprekend is dat laatste van groot belang, los van de vraag of daarmee ook een bijdrage aan criminaliteitspreventie wordt geleverd.

Aanbevelingen risicogroep

- Er bestaat een duidelijke relatie tussen spijbelen en het plegen van criminaliteit. Spijbelen en schooluitval moet dan ook zoveel mogelijk door de scholen bespreekbaar worden gemaakt. De eind 1988 geïnstalleerde Werkgroep Uitvallende Leerlingen (WUL) is hiertoe een goede aanzet. Voor het welslagen van de WUL is de medewerking van de diverse scholen van groot belang. Deze medewerking zou vergroot kunnen worden door:
 - . het aangeven van de eventuele noodzaak van uitbreiding van opvangmogelijkheden voor leerplichtige kinderen;
 - . het entameren van een betere opvang ten aanzien van leerlingen uit minderheidsgroepen.
- Voor jongeren die zeer vroegtijdig de school verlaten (14 à 15 jaar) en niet meer terug willen of kunnen, verdient het aanbeveling om een (beter) aanbod van beroepsgeleiding te doen. Een eerste stap in die richting is al gemaakt door de Levensschool door het JWG en zijn doelstellingen in het schoolprogramma op te nemen. Een goede profilering van die school direct naar bedrijven en instellingen toe zou daarnaast één van de mogelijkheden kunnen zijn. Voorts kan worden nagegaan of een filiaal van de Streekschool (gevestigd te Bergen op Zoom) in Roosendaal haalbaar is.
- Voor jongeren die hun opleiding afgerond hebben en moeite ondervinden met het vinden van een baan zijn er in Roosendaal tal van instanties die behulpzaam zijn bij het zoeken naar een (tijdelijke) betrekking. De praktijk wijst uit dat juist deze instanties, zoals de WEP, JOB en het JWG slecht bekend zijn bij de jongeren.

Het vergroten van de bekendheid is daarom een vereiste. Tevens zou bekeken kunnen worden of genoemde instanties, samen met het arbeidsbureau vanuit één centraal punt zouden kunnen opereren. Niet alleen bevordert dit een efficiëntere samenwerking, maar ook is het voor de werkloze jongeren overzichtelijker; daar moet je zijn voor werk! Een (toekomstige) ontwikkeling die dit voorstel kracht bij zet is de wettelijke verplichting dat werkloze jongeren vanaf 1990 zich niet alleen meer bij het arbeidsbureau moeten laten inschrijven, maar ook bij het JWG. Het is daarbij van belang dat nu reeds geanticipeerd wordt op deze nieuwe regeling; er zal rekening moeten worden gehouden met een (veel) groter aanbod van jongeren voor het JWG en bovendien zal een deel van deze jongeren moeilijker te motiveren zijn voor het werken via het JWG.

- Tenslotte is het voor jongeren uit de risicogroep belangrijk dat men op juiste wijze weet om te gaan met alcohol. Het ligt voor de hand om een dergelijk beleid te richten op de groepen jongeren, die hetzij de neiging hebben vaak (meer dan eens per week), hetzij de neiging hebben veel te drinken (meer dan 10 glazen per avond). Als componenten voor een dergelijk beleid kan worden gedacht aan:
 - . het geven van voorlichting over alcohol (en mogelijk ook drugs) op scholen;
 - . het beperken van het aantal gelegenheden c.q. het aantal uren dat alcohol geschonken wordt;
 - . een goed 'barbeheer' van hen die achter de tap staan.
 Wellicht kan de gemeente Roosendaal een aantal landelijke tendensen en campagnes stimuleren en benadrukken. Te denken valt daarbij aan op de trend tot het drinken van alcoholvrij of -arm bier door de jeugd en campagnes als 'alcohol en verkeer'.

Aanbevelingen probleemgroep

- Ongetwijfeld vinden de aanbevelingen die betrekking hebben op de zogenaamde risicogroep ook hun weerklink bij de probleemgroep jongeren. Echter, een aantal specifieke aanbevelingen zijn hier op z'n plaats, daar deze probleemgroep jongeren duidelijk afwijken van de risicogroep jongeren: immers zij zijn het die reeds en/of veel drinken, regelmatig drugs gebruiken, (langdurig) werkloos zijn en minder moeite hebben met delinquent gedrag.
- Ten aanzien van het alcoholgebruik kan met recht worden gedacht aan een alcoholmatigingsbeleid. Buiten de componenten die bij de risicogroep reeds naar voren zijn gebracht, kan hier ook worden gedacht aan:
 - . signalering en doorverwijzing van jongeren die alcoholproblemen hebben;
 - . een goed curatief aanbod voor jongeren met alcoholproblemen. Eén en ander zou in samenwerking met het CAD gestimuleerd kunnen worden.
 - Wat betreft het drugsgebruik onder deze groep jongeren is een taak weggelegd voor zowel het CAD als de politie. Doordat deze laatste instantie ruimte heeft gekregen voor het instellen van projectteams, ontstaat de mogelijkheid de drugsproblematiek aan te pakken. Verder kan nog gewezen worden op de nota

'Drugshulpverlening' die begin 1987 door de gemeenteraad is aangenomen. De aanbevelingen uit deze nota, die betrekking hebben op de zorg voor verslaafden, zijn grotendeels reeds in praktijk gebracht. De aanbevelingen die betrekking hebben op preventie van drugsgebruik zijn echter nog grotendeels blijven liggen. Het is van belang dat de gemeente tracht deze aanbevelingen alsnog te verwezenlijken.

- Een belangrijke probleemgroep vormen langdurig werkloze jongeren, die op dit moment ook bij projecten als JWG, JOB en WEP buiten de boot vallen. Over het algemeen betreft het jongeren die ook op andere terreinen (niet afgemaakte opleiding, alcohol en drugs) problemen hebben. Door de verandering in wetgeving, zal men bij het JWG vanaf 1 juli 1990 geconfronteerd worden met een veel moeilijker te motiveren groep. Het lijkt noodzakelijk om voor deze groep een soort voortraject te creëren, waarin hen wordt aangeleerd zich te conformeren aan essentiële normen, die voor (her-)intrede in het arbeidsproces noodzakelijk zijn. Hier ligt een taak weggelegd voor instellingen, (zoals bijvoorbeeld Container), die reeds op dit terrein bezig zijn. Het is hierbij van groot belang dat deze instellingen goed samenwerken om zodoende een geïntegreerd aanbod voor deze probleemgroep te realiseren.

Generale aanbevelingen

- De aansluiting tussen school en werk is voor jongeren die een diploma behalen niet slecht, maar ook zeker niet optimaal. Opvallend is bijvoorbeeld dat relatief veel ex-LBO-scholieren ontevreden zijn over hun huidige werk en dat er relatief veel werkloze jongeren zijn met een MBO-diploma. Voorts is er een relatie tussen een positieve houding ten aanzien van de school en de snelheid waarmee jongeren een baan vinden. Wellicht kan op dit terrein nog het een en ander verbeterd worden door een betere beroepskeuzebegeleiding, die door scholen en bedrijfsleven wordt georganiseerd.
 - Vanuit de jongeren zijn geluiden te horen dat er meer activiteiten ontplooid moeten worden op het gebied van vrijetijdsbesteding. Buurt- en clubhuizen zijn er wel maar bieden volgens jongeren die er komen of kwamen te weinig recreatieve mogelijkheden. Beter inspelen van de buurt- en clubhuizen op de vaak eenvoudig realiseerbare wensen van de jongeren is gewenst. Tevens wordt door zo'n breder pakket recreatieve voorzieningen de aantrekkingskracht op jongeren met nu nog vooroordelen omtrent buurt- en clubhuis waarschijnlijk groter. In dit opzicht zouden buurt- en clubhuizen hun programma regelmatig onder de jongeren bekend moeten maken. Een stukje advertising dus.
- De roep om meer uitgaansgelegenheden door de jongeren wordt vanuit de politie en waarschijnlijk ook de binnenstadbewoners niet wenselijk geacht. Vergroten van de uitgaansmogelijkheden kan echter ook geschieden door kwalitatieve verbeteringen van het huidige bestand. Dit proces wordt meestal al automatisch ingezet door eigenaren van horeca gelegenheden.

Het verleggen van de sluitingstijden van discotheken en cafes - een veelvuldig genoemde wens- lijkt niet raadzaam. Naast het feit dat dit waarschijnlijk meer jongeren uit de omgeving trekt - met alle denkbare problemen - mag ook gewezen worden op de mogelijkheden die in België bestaan.

- Niet in de enquête meegenomen maar door de wijkteams naar voren gebracht is de toenemende gokverslaving. Hoewel dit verschijnsel nu nog weinig zichtbare problemen veroorzaakt (met name vermogensdelicten om in deze vorm van verslaving te kunnen voorzien) dient verdere uitbreiding te worden voorkomen. Dit betekent restricties in het aantal kansspelen en eventuele doorverwijzing van problematisch verslaafden richting CAD.
- Er is binnen de gemeente Roosendaal nog geen sprake van een integraal jeugdbeleid, waarin gemeentelijke afdelingen en organisaties uit het maatschappelijk middenveld een bijdrage leveren. Voor het verwezenlijken van de in dit hoofdstuk gepresenteerde aanbevelingen is het noodzakelijk dat een dergelijke geïntegreerde aanpak wordt gevolgd. Binnen die aanpak zal gelet op hun problematiek extra aandacht moeten uitgaan naar de Marokkaanse jongeren.
- Tenslotte de criminaliteit. Alle tot nu toe genoemde aanbevelingen zijn primair gericht op het jeugdwelzijn waarbij natuurlijk criminaliteitspreventie als afgeleide doelstelling kan worden gezien. Daarnaast blijft het belangrijk dat de politie haar taken - naar de jongeren toe - goed blijft uitvoeren, zoals nadrukkelijke aanwezigheid (surveillance) op de uitgaansavond (vrijdag en in mindere mate zaterdag), het indien nodig doorverwijzen naar HALT en het bijhouden van de nodige registers om een goed beeld te blijven behouden van dadergroep en gepleegde delicten in Roosendaal.